

SWEDISH ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY

Vägledning 1

Basdokument för att kartlägga landskapets kvalitéer i arbetet med grön infrastruktur

Syfte och målgrupp

Den här vägledningen syftar till att sammanfatta en grundmetodik för processen att kartlägga landskapets kvaliteter i naturen som är en grunduppgift i de regionala handlingsplanerna för grön infrastruktur. Vägledningen är ett stöd för den övergripande process som beskrivs i riktlinjernas kapitel 5 och bör läsas innan andra vägledningar i denna serie. Målgrupp är i huvudsak handläggare på Länsstyrelsen.

Grön infrastruktur – kartering av landskapets kvalitéer

Arbetet med att ta fram handlingsplaner för grön infrastruktur innebär ett strukturerat sätt att belysa naturens variation och vad naturen behöver för att ekosystemen ska fungera långsiktigt. I arbetet ska naturens olika kvalitéer kartläggas och belysas både för att biologisk mångfald långsiktigt ska bevaras i landskapet och för att ekosystemtjänster ska produceras. Tanken är att ta fram ett kunskapsunderlag som ger ett nytt helhetsperspektiv, en djupare förståelse för landskapets kvalitéer och ekologiska samband och kunskap om hur landskapets olika aktörer kan beakta dessa samband.

Som stöd i dialogen med olika aktörer ska landskapets kvalitéer belysas med hjälp av kartunderlag. För att ta fram bra planeringsunderlag krävs flera olika perspektiv. Ett angreppssätt är att belysa vilken förmåga och behov olika arter har att röra sig mellan de livsmiljöer som landskapet erbjuder. Ett annat är att identifiera mångfunktionella landskap där nyttan för oss människor blir belysta.

Ett systematiskt arbetssätt att beskriva landskapets kvalitéer - fem skärningar

Med tanke på att arbetet med grön infrastruktur är så brett så förordas ett strukturerat arbetssätt. För arbetet med grön infrastruktur föreslås en värdering av kvalitéer enligt följande metod baserat på fem olika steg, så kallade skärningar. Dessa återfinns, men inte lika strukturerat i riktlinjerna som tagits fram för länens arbete med att ta fram regionala handlingsplaner för grön infrastruktur (kapitel 5 och 6)¹.

Den ordningsföljd som framställs här innebär inte något ställningstagande om att en skärning är viktigare än någon annan, utan snarare en formulering av en logisk process för att alla steg ska belysas. Med kännedom om de ingående skärningarna så går det att påbörja arbetet med var och en av dem direkt. Inom arbetet med grön infrastruktur är det väsentligt att påbörja arbetet med flera processer samtidigt. Detta görs lämpligen genom att involvera sakkunniga

¹ Riktlinjer för regionala handlingsplaner för grön infrastruktur (Ärende: NV-06340-14). Regeringskansliets diarienumr. M2014/1948/Nm.
<https://www.naturvardsverket.se/upload/miljoarbete-i-samhallet/miljoarbete-i-sverige/regeringsuppdrag/2014/ru-gron-infrastruktur.pdf>

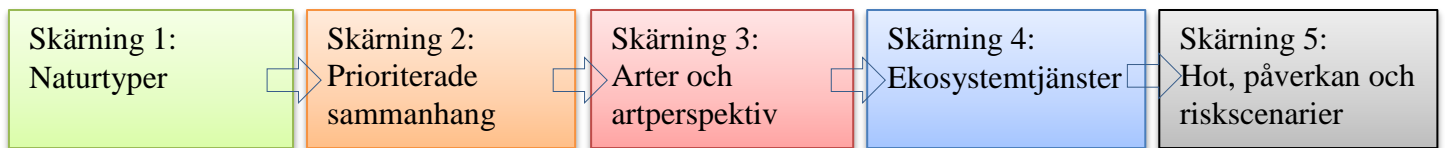
handläggare inom respektive ämnesområde och upprätthålla en bred och öppen dialog med berörda aktörer tidigt i processen.

Avgränsning och beskrivning av de fem skärningarna

De fem skärningarna är tänkta att beskrivas i separata vägledningar där varje skärning beskrivs i vardera två vägledningar:

- a) Bakgrund, syfte och kunskapsbas för skärningen
- b) Tillämpning, hur skärningen kan belysas i handlingsplanerna för grön infrastruktur

I dessa kommer de olika skärningarna att belysas och ytterligare preciseras.

Figur 1. Förenklad pricipskiss med de fem skärningarna som förenklade steg i en process för att sammanfatta kvalitéer ur olika perspektiv. Dessa utgör grunden för att beskriva landskapets kvalitéer i arbetet med att ta fram handlingsplaner för grön infrastruktur.

Skärning 1: Naturtypsbaserad kartering och analys

(riktlinjernas kap. 5.1-5.5).

Idén är att i ett första steg (skärning 1) beskriva utbredning, täthet och närhet av länets naturtyper samt att beskriva kvalitéer inom dessa (biologisk mångfaldsperspektiv, artperspektiv, ekosystemtjänstperspektiv och klimatperspektiv).

Skärning 2: prioriterade sammanhang – tas fram som en brist och prioriteringsanalys för viktiga övergångsmiljöer och naturtypskomplex

(riktlinjernas kap. 5.6-5.7).

Prioriterade sammanhang innebär en speciell fokusering på några miljöer som bedöms vara särskilt viktiga att hantera i ett rumsligt perspektiv, och som på ett eller annat sätt inte är lämpliga att hantera enbart ur ett naturtypsperspektiv. Många prioriterade sammanhang är övergångsmiljöer mellan landskapstyper (största naturtypsskalan).

Skärning 3: Beskrivning av naturtypernas och de prioriterade sammanhangens regionalt särskilt utsatta arter och deras livsmiljöer

(riktlinjernas kap. 5.8).

Arter kan användas för att identifiera kvalitet, hot (riktlinjernas kap. 6.1) och insatser för livsmiljön. Arter kan även användas för att motivera vilken kvalitet som krävs och hur mycket av denna som behövs i form av täthet och avstånd mellan värdekärnor. För många arter räcker det att förstå relationen till enskilda naturtyper. För andra arter räcker inte detta. Sådana arter identifieras med hjälp av bristanalys. Fördelen med att använda arter i arbetet med grön

infrastruktur är många, en viktig aspekt är att arter kan användas i uppföljningssyfte, som målindikatorer etc.

Skärning 4: Kartläggning av ekosystemtjänster

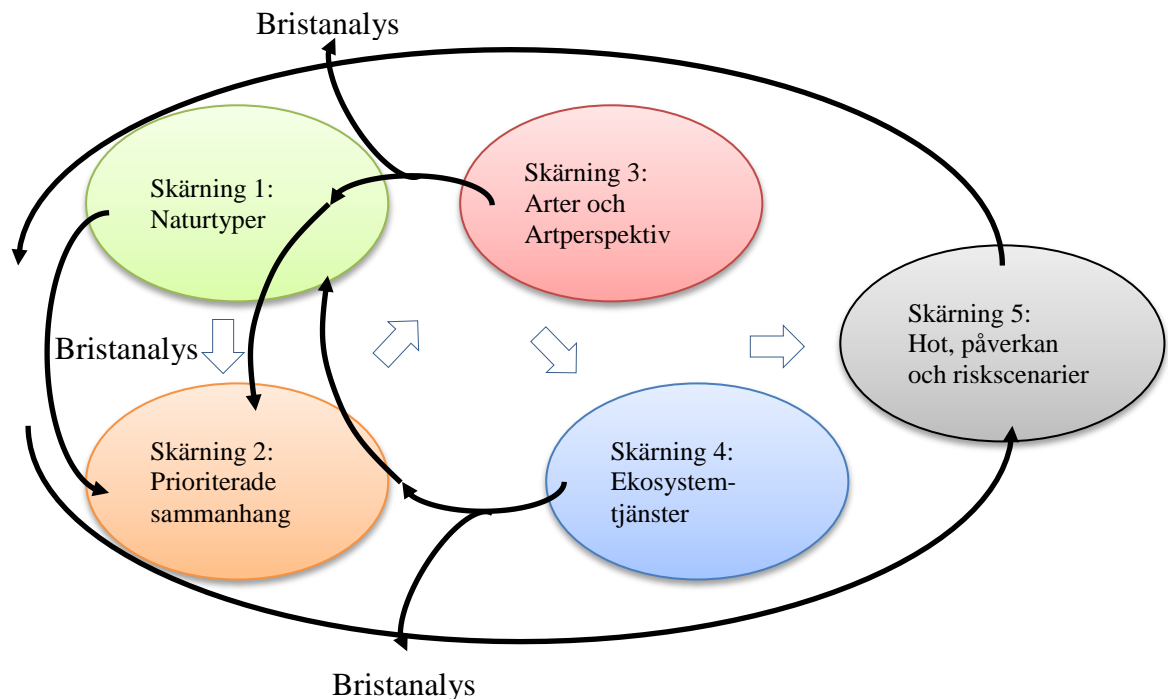
(riktlinjernas kap. 5.9, inklusive betydelse för sociala funktioner riktlinjernas kap. 5.10).

Grundinriktningen är att beskriva ekosystemtjänster för respektive naturtyper och prioriterat sammanhang. Genom en bristanalys identifieras ekosystemtjänster som är lättare att belysa separat än genom beskrivning inom enskilda naturtyper eller prioriterade sammanhang.

Skärning 5: Hot, påverkan och riskscenarier

(riktlinjernas kap. 6.).

Med hjälp av kunskap om hot, påverkan och riskscenarier inklusive effekter från klimatförändring kan särskilt utsatta naturtyper och arter identifieras samt åtgärder för att komma tillrätta med problemen föreslås.

Figur 2. Principskiss med fem processteg för att sammanfatta kvalitéer ur olika perspektiv, s.k. skärningar. Dessa utgör grunden för att belysa de kvalitéer i landskapet som behövs för att ta fram handlingsplaner för grön infrastruktur.

Tabell 1. Processteg för att ta fram grunduppgifter för fem olika kvalitéer i landskapet för arbetet med att ta fram regionala handlingsplaner för grön infrastruktur. För varje steg i processen görs en sammanställning och beskrivning av olika kvalitéer för skärningen samt en bristanalys som avser att identifiera vad som faller mellan skärningens kvalitetskategorier.

Skärning	Kvalitetsaspekt
1	<p>Naturtyper på översta skalan (landskapstyper)</p> <p>Dela upp landskapet i landskapstyper, dvs. naturtyper på översta skalan (EUNIS landskapstyper – A-J).</p>
2	<p>Prioriterade sammanhang</p> <p>Gör en bristanalys över vilka övergångszoner och landskapsavsnitt mellan landskapstyper (i skärning 1) som bedöms vara särskilt svåra att avgränsa eller viktiga att belysa. Viss vägledning ges genom EUNIS naturtyp X: habitatkomplex.</p>
3	<p>Arter och artperspektiv</p> <p>Ta fram en lista för länet med arter som representerar landskapstyp och prioriterat sammanhang. Listan kan vidareutvecklas för att spegla olika syften med, och hot mot, naturtypen/det prioriterade sammanhanget.</p> <p>Bristanalys: Vilka arter faller inte naturligt inom någon speciell naturtyp eller prioriterat sammanhang? Sådana arter, eller artkomplex bör hanteras på annat sätt än i arbetet med grön infrastruktur.</p>
4	<p>Ekosystemtjänster</p> <p>Sammanställ en lista av särskilt viktiga ekosystemtjänster för varje naturtyp och prioriterat sammanhang. I de fall det är möjligt så kan artlistor tas fram som representerar ekosystemtjänstperspektivet.</p> <p>Bristanalys: Vilka ekosystemtjänster fördelar sig tydligt mellan många olika naturtyper. Sådana bör brytas ut och beskrivas separat i handlingsplanerna. Ett viktigt exempel är sociala värden såsom t.ex. friluftsliv.</p>
5	<p>Hot, påverkan och riskscenarier</p> <p>Gör en analys av vilka naturtyper, prioriterade sammanhang, arter och ekosystemtjänster som är särskilt utsatta i relation till olika hot, påverkanstryck och risker inklusive ett förändrat klimat.</p>